

УДК 338.48:364.013

Цвіла Р.С.

студент гр. БР-21

НТУ України «Київський політехнічний інститут ім. Ігоря Сікорського»

м. Київ, Україна

наук. кер. – к.т.н., доцент Антонова-Рафі Ю.В.

РОЛЬ СОЦІАЛЬНОГО ТУРИЗМУ В РЕАБІЛІТАЦІЇ ЛЮДЕЙ З ОБМЕЖЕНИМИ МОЖЛИВОСТЯМИ

Значення різних термінів, які визначають розуміння туризму для людей з обмеженими можливостями, понад 30 років є предметом наукових дискусій. Крім того, термін «Туризм, доступний для всіх» закріплений у міжнародних нормативно-правових актах. В довоєнні роки на туристичному ринку України, можна було знайти різні пропозиції для людей з обмеженими можливостями: подорожі для інвалідів, паратуризм, інвалідний туризм, реабілітаційний туризм, туризм для інвалідів, туризм глухих, туризм сліпих, корекційно-освітній туризм. Нерідко сюди ж вчені відносили і «соціальний туризм», тобто подорожі, які субсидуються державою із коштів, що виділяються на соціальні потреби [1].

Соціальний туризм – це будь-який вид туризму (пізнавальний, курортний, екологічний, сільський), витрати на який повністю або частково оплачуються туристу з фінансових джерел, призначених для соціальних потреб. Зазначено, що для багатьох країн світу найбільш поширеним та масовим є інвалідний туризм, реабілітаційний туризм. Інвалідний туризм є видом рекреаційного туризму,

розрахованого на людей з обмеженими фізичними можливостями. Рекреаційний туризм представляє собою пересування людей у вільний час з метою відпочинку, необхідного для відновлення фізичних і душевних сил людини. Реабілітаційний туризм слід охарактеризувати як туризм для осіб з обмеженими можливостями, базовою функцією якого є соціальна реабілітація (виступає як засіб комплексної реабілітації осіб із обмеженими життєвими можливостями) [2].

Нажаль, досі в нашій країні не розроблено регламентуючий документ, який би визначав механізм отримання від держави посібник із закону щодо розподілу бюджетних коштів, що передбачаються на соціальні потреби. Відсутнє також і конкретне визначення, хто з туристів, на які подорожі, де й коли може отримати фінансову підтримку від держави з цією метою. Незважаючи на це, туризм стає стилем життя сучасної людини, у тому числі й людей з обмеженими функціями. Водночас, зростає значення туризму як засобу реабілітації та інтеграції інвалідів.

Сучасні соціологи розглядають туризм як один із засобів реабілітації.

По-перше, туризм є руховою активністю. Так, хронічні захворювання, інвалідність, вікові зміни призводять, зазвичай, до зниження рухової активності, сприяючи цим зниження психічної і фізичної стійкості організму. Туризм дуже впливає на оздоровлення людей з обмеженими можливостями. Обмеження руху значно знижують життєві можливості, спричиняють пригнічення, зневіру, стрес, втрату віри в себе, психоз. Через туризм здійснюється терапія та профілактика психосоматичних захворювань, підтримання фізичної форми та здоров'я [3].

По-друге, туризм створює середовище повноцінного спілкування, в якому людина з проблемами взаємодіє з людьми, встановлює соціальні контакти та має можливість виконувати різні соціальні ролі. Туризм інтегрує літніх та інвалідів у суспільство, усуває відчуття втрати гідності, неповноцінності. Спорт та туризм створюють можливість встановлювати незалежні та різноманітні контакти, що допомагають отримати впевнену та ефективну життєву підтримку. У поході, подорожі члени групи вступають у спілкування один з одним для спільної діяльності та співробітництва – пройти маршрутом, цікавим для всіх учасників, побачити історичні та культурні пам'ятки, побувати на природі. Створюється

мотивація для активної участі у подорожі. Спілкування в групі дає можливість встановити дружні контакти, знімає незручність, внутрішню скутість, позбавляє нудьги, самотності, депресії, тобто туризм сприяє психологічній реабілітації та адаптації людей з інвалідністю, та їх інтеграції у суспільство [4].

По-третє, відтворювальна функція туризму спрямована на відновлення сил, витрачених під час виробничих, повсякденних побутових обов'язків. Туризм допомагає відновити психічні ресурси людини. Відпочинок при цьому повинен мати активний характер, включаючи різноманітні розваги, які допомагають відволіктися від монотонності, побуту, роботи, пізнати світ, познайомитися з традиціями, звичаями, новими людьми, дізнатися про невідомі природні явища.

По-четверте, екологічність туризму як виду діяльності. Сприятливий клімат, гарна природа, близькість водних просторів (річка, озеро, море), наявність природних пам'яток, пам'яток матеріальної культури – все це сприяє позитивному психоемоційному настрою, що є реабілітуючим фактором.

По-п'яте, туризм надає змогу розвитку особистості. Пізнання історії, життя інших народів, культури несе у собі великий гуманітарний потенціал, збагачує людину, що розширює кругозір. Гуманітарне значення туризму у пізнавальності, мирній спрямованості, інтелектуальному та виховному впливі на особистість, особливо на підростаюче покоління. Туризм допомагає встановлювати дружні стосунки з жителями інших регіонів та країн [5]. Потреба людини у освоєнні цінностей культури стимулюється почуттям задоволення, успіхами у підвищенні життєвої активності, вмінням керувати своїм фізичним та емоційним станом.

Не слід забувати, що реабілітаційний потенціал у кожного індивідуальний і залежить від психосоціальних установок, фізичного ресурсу та типу мислення. У важких ситуаціях (хвороба, інвалідність, життєві проблеми) людині властивий патогенний тип мислення, що звужує свідомість і призводить до занурення в негативне середовище, стресу, страждання, депресії. Багатофакторний вплив туризму сприяє переключенню мислення на саногенний (оздоровчий), коли ситуація не здається безвихідний і людина знаходить вирішення проблем.

Для ефективного використання туризму як реабілітаційного засобу для людей зі спеціальними потребами необхідно дотримуватися таких правил і умов:

- конкретний вид туризму підбирається залежно від порушених функцій та у відповідності до індивідуальної програми реабілітації; також тут необхідно враховувати персональний інтерес, бажання, фінансові можливості, місце проживання (місто чи сільська місцевість), очікувані реабілітаційні результати;
- туризм має бути безпечним для туристів та оточення;
- туристична діяльність обов'язково передбачає огляд визначних пам'яток;
- турист повинен мати деяку фізичну підготовку, готовність долати певні проблеми психологічного характеру та погодні умови;
- туризм повинен знімати комплекси та приносити задоволення;
- форми туризму мають відповідати індивідуальності. Дуже важливими є методичні тренінги у залежності від ступеня порушення функцій;
- у туризмі фізичні навантаження та умови повинні бути адекватні стану здоров'я певної людини чи індивідуума.

Взагалі, туризм є унікальним засобом рекреації та реабілітації для людей з проблемами здоров'я, тому що функції відповідають реабілітаційним завданням, включають різні механізми адаптації та самоадаптації за умови активної участі в процесі самого реабілітанта. Включення в соціум, впевненість у собі, активність у проведенні дозвілля, уявне розсування кордонів, навички та вміння активної побудови свого життя, адекватна поведінка – ось критерії успішного процесу інтеграції у суспільство людей з обмеженими фізичними можливостями.

Література:

1. Buhalis, D., V. Eichhorn, E. Michopoulou & G. Miller. Accessibility Market and Stakeholder Analysis. OSSATE/ University of Surrey, 2006.
2. Leidner R. Tourism accessible for all in Europe. *Tourism Review*. Ethical: Barrier Free Tourism, April 2008.
3. Homola A.V., Prokopovych Y.V, Antonova-Rafi Y.V. Physical therapy for patients after stroke. *Scientific and practical journal*. 2021/ №1 (17). Pp.18–26.
4. Charkina T., Pikulina O., Zadoja V., Tsviliy S. Improvement of the tourism

industry management due to introduction of new trends and types of tourism. *Philosophy, economics and law review : Scientific Journal*. Dnipro : DSUIA, 2022. Volume 2, no. 1. 231 p. Pp. 108–117. URL: https://phelr.dduvs.in.ua/?page_id=2028.

5. Кукліна Т.С., Цвілий С.М., Журавльова С.М. Загальні тенденції розвитку світового туризму: від коронавірусу до військової агресії. *Підприємництво та інновації*. Науковий журнал. ВД «Гельветика», 2022. Вип. 23. С. 12-15.